№ 112 Օգոստոսի 20 Շաբաթ **1883** Օգոստոսի 20 Շաբաթ № 112

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ· Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Նուխուց: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: —ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Վ. Ֆ. Կորշ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

—

Օգոստոսի 15-ին

Անդրկովկասում բնակվող մահմեդական ցեղը—անուրանալի ճշմարտութիւն է—որ համեմատելով լուսաւորեալ ազգերի հետ, շատ յետ է մնացել. ոչ մի ազգ այնքան պինդ չէ պահպանում և չէ հետեւում նահապետական աւանդութիւններին, որքան տաճիկ ազգը: Նա հաւատարիմ է մնացել իր խաւարին և մնում է հաստատ հետեւող նորա քարոզութեանը:

Նուխի քաղաքը բովանդակում է իր մէջ 2916 տուն տաճիկ և 641 տուն հայ բնակիչ: Տաճիկ ազգը այստեղ չորս ու կէս անգամ աւել է լուսաւորչականներից. մահմեդականների այսպիսի մի զգալի շատութիւնը, տարակոյս չը կայ որ կունենար իր ազդեցութիւնը և Նուխու հայ ժողովրդի վրա: Արդարև թէ՛ այդ է բուն պատճառը և թէ՛ ուրիշ հանգամանք, որը մեր դիտողութեան տակից սլանում է, տեղիս հայ ժողովուրդը անտարբերութեան կատարելատիպը կարելի է համարել: Սակայն ահաւասիկ երրորդ տարին է գնում, որ մի առանձին կեանքի նշոյլ է երևում, կամ, լաւն ասած, կեանքը Նուխու մէջ հայ ժողովրդի սրտի խորքում փոքր ի շատէ ժպտում է: Անցեալ տարվայ ուսումնարանի քննութիւնը, բազմահանդէս վիճակախաղը, Շուշանիկի ներկայացնելը, որով թատրոնական բեմն սկիզբն առաւ. Նուխու մէջ, այս տարվայ վարժապետների բազմաճիղ և անխոնջ վաստակները իրանց պտղաբեր արդիւնքներով, բազմամարդ վիճակախաղի հանդէսը և աշակերտների ցոյց տուած յառաջադիմութիւնը, մի կողմից պսակեցին բարեխիղճ վարժապետների աշխատութիւնը, միւս կողմից մի առանձին եռանդ և շարժ ձգեցին ժողովրդի սիրտը դէպի ուսումնարանների վեհ կարեւորութիւնը և կեանքի զարգացման շարժառիթը:

Իսկ այս ամառ Նուխու կեանքը համեմատաբար անցեալի հետ, մի տարօրինակ կենդանութիւն առաւ: Զանազան ուսումնարաններից տաճիկ և հայ ուսանող երիտասարդները, վերադառնալով ամառվայ արձակուրդին իրանց քաղցրիկ հայրենիքի համեստ անկիւնը, աշխատեցին աջակցութեամբ և ջերմ համակրութեամբ գաւառապետ պարոն պոլկօվնիկ Զագուլեվսկու, բարեգործական նպատակով Նուխի քաղաքում մի քանի անգամ ներկայացումներ տալ: Առաջին անգամ ներկայացումն եղաւ ռուսաց լեզուով: Երկրորդ անգամը մեծապ. տիկին Զագուլեվսկու բազմավաստակ աշխատութեամբ ներկայացրին կենդանի պատկերներ շատ յաջող և գեղեցիկ կերպով: Մասնաժողովը, որ կազմված էր թատրոնական գործին ղեկավարելու և աջակցելու, ընտրել էր գանձապահ, կարգադրիչ ու ծախսարար Ա. Բ., երբեմն պոդրեադչիկ Բագու-Թիֆլիսեան երկաթուղու գծի վրա: Սա ամեն կերպ աշխատում էր նպաստել գործին: Պարոն Բ-ի կօմիտետին ներկայացրած հաշւից երևեցաւ, որ այս երկու անգամի ներկայացումներից գոյացել է 224 ր. 45 կոպ. եկամուտ, իսկ ծախք թէ բեմի և թէ այլ պիտոյքների վրա 244 ր. 27 կոպ.: Ուրեմն մասնաժողովը այս երկու ներկայացումից վնաս է ստացել 19 րուբլի 82 կոպ.: Երրորդ անգամը մասնաժողովի տնօրինութեամբ հայ օրիորդաց դպրոցի օգտին ներկայացրին «Շուշանիկը» հանդերձ կենդանի պատկերներով. այս միջոցին էր, որ Սաֆրազեանը եկաւ Նուխի և պակաս չաջակցեց գործին: Այս ներկայացումից գոյացաւ 201 րուբլ: Այս անգամ տոմսակները նշանակվել և ծախվել էին պարոն Բ.-ի տնօրէնութեամբ, մասնաժողովը այս դէպքում անտարբեր է ցանվել. ծախսը նոյնպէս եղել է Բ.-ի հըսկողութեամբ և կարգադրութեամբ: Մասնաժողովը ամսոյս 10-ին հաշիւ է պահանջել Բ.-ից: Հաշւից երևացել է որ 64 ր. 82 կոպ. ծախս է եղել և ուսումնարանի օգտին զուտ մնացել է 136 ր. 18 կ.: Մասնաժողովը կարգադրեց այս գումարը հասցնել ուսումնարանի հոգաբարձութեանը: Բ.-ի ներկայացրած հաշւի մէջ ամենախոշոր աչքի զարնողը էին 7 ր. 40 կ. ֆայետոնի ծախքը և 15 րուբլի, որ ինքնագլուխ սիրողներին զուռնա զուռնով ընթրիք էր հրաւիրել. այս վերջին ծախքը մասնաժողովի անդամներից մի քանիսը հերքեցին, բայց ցաւալի է որ մեծամասնութիւնը ընդունեց: Չորրորդ ներկայացումն առանց Սաֆրազեանը իր և օրիորդաց դպրոցի օգտին, մասնաժողովը այս հաշւին չը խառնվեց: Հինգերորդը եղաւ ռուսաց լեզուով կենդանի պատկերների հետ միասին. այս ներկայացման օրը Նուխի էր կառավարչապետ իշխան Դօնդուկօվ-Կորսակօվը իր սվիտայով և նահանգապետ իշխան Նակաշիձէ: Այս անգամ մասնաժողովը գանձապետ և ծախսերի վրա հսկող ընտրել էր Մ. Ե., իսկ կարգադրիչ—Ի. Մ.: Ներկայացումն շատ յաջող անցաւ, մանաւանդ կենդանի պատկերները, որին ներկայ գտնվեցան մեծ հիւրերը և բաւականութեամբ ծափահարում էին: Այս ներկայացումից գոյացաւ 252 ր.—ծախք եղաւ 31 ր. 85 կ. զուտ մնաց 220 ր. 15 կոպ.: 220 ր. 15 կ. մասնաժողովի գանձապահ Մ. Ե. մօտ է, այս գումարը պիտի գործադրվի դարձեալ բարեգործական նպատակով. սրա հաշիւը ես ժամանակին կը տամ: Վեցերորդ ներկայացումն եղաւ Սաֆրազեանի օգտին, մասնաժողովը այս հաշւին ես չը խառնվեց:

Այս բոլոր անգամն էլ բազմախուռն ժողովուրդը յաճախել է ներկայացումներին և առանձին բաւականութեամբ բաժանվել թատրոնական բեմից նաև տաճիկ ժողովուրդը: Այս բոլորը ունեցաւ և այն քաղցր տպաւորութիւնը և ուրախալի հետեւանքը, որ տեղոյս հայ տիկնայք խնդրեցին կրկին անգամ ներկայացնել Շուշանիկը և միմիայն կանայք և երեխայք հրաւիրել—մարդկանց ոչ: Մեծապ. տիկինների խնդիրը յարգելով, ամսոյս 18-ին Շուշանիկը կրկին պիտի ներկայացնվի: Վերջապէս բաւական է ասել, որ տաճիկներն էլ պատրաստվում են այս ամսի 20-ին տաճկերէն ներկայացումն տալ. յաջողութիւն ենք ցանկանում նոցա և անհամբերութեամբ սպասում սորա կատարմանը: Բացի սոցանից պիտի մի ներկայացումն ես լինի ռուսաց լեզուով և մինը հայոց:

Ժողովրդի բազմութեամբ յաճախելը մեծ գրաւական է մեզ համար կարծելու, որ հետեւեալ ներկայացումներն էլ այսպէս լաւ և յաջող կանցնեն, ինչպէս առաջինները և առիթ է տալիս մեզ մտածելու, թէ ժողովուրդը արդէն զգում է կեանքի վայելչութիւնը և իր կոպէկներով ոյժ է տալիս նորա զարգացմանը:

Պէտք է խոստովանել, որ չը նայելով տեղւոյս սուղ միջոցներին, ներկայացումները անսպասելի յաջող անցան. աւելորդ եմ համարում այստեղ սիրողների արժանաւորութիւնները կամ պակասութիւնները մի առ մի թուել, այլ սրբազան պարտք եմ համարում յայտնել խորին շնորհակալութիւն այն անձանց, որոնք չը խնայելով իրանց ժամանակները և միջոցները—աշխատեցին բեմի վրա հանդէս դուրս գալ՝ և ժողովրդի մէջ մի բուռն շարժում և բարի զգացմունք մտցնել: Առաւելապէս յայտնում ենք մեր խորին և յարգանօք շնորհակալութիւնը մեծապ. տիկին Զագուլեվսկուն և պոլկօվնիկ Զագուլեվսկուն, որ նոքա մեծամեծ զրկանքներ կրելով, չեն խնայել և չեն խնայում այսպիսի բարենպատակ և հասարակաշահ գործերին նուիրելու ոչ ժամանակ և ոչ նիւթական միջոցներ: Ուրեմն մեր թոյլ ձայնով ողջունելով նոցա բարի գործը, ցանկանում ենք նոցա աւելի սէր և եռանդ հասարակաց կեանքի շարժման ղեկավար լինելու:

Մոռանալի չէ և տիկին Բելին. սա ես չը խընայեց ամենաջերմ համակրութեամբ մասնակցել

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Վ. Ֆ. ԿՈՐՇ

—

Ներկայ թւի յունիսի 25-ին Հայդլբերգում վախճանվել էր ռուս գրականութեան նշանաւոր գործողներից մէկը՝ «С.-Петербургскія Вѣдомости» լրագրի երբեմն խմբագիր Վալէնտին Ֆեօդորովիչ Կորշ: Հանգուցեալը պատկանում էր չափաւոր-ազատամիտների բանակին: Չափազանց ազնուօրէն ու եռանդուն կերպով վերաբերվելով իր գործին, տասնեակ տարիների անխոնջ աշխատանքը ժամանակից առաջ նրան ծերացրեց, նրա առողջութիւնը խանգարվեցաւ յաճախակի վրդովմունքներից՝ որ պատճառում էին նրան, գլխաւորապէս նրա գրականական եղբայրակիցները և Կորշը գրեթէ յուսահատ, դառն չքաւորութեան մէջ վերջացրեց իր կեանքը օտար երկրում: Վ. Ֆ. Կորշի կեանքը, շատ մասերում նման է «Հիւսիսափայլի» անմահ խմբագրի կեանքի հետ... Բայց որովհետև մեզանում ես նոյն չարչարանքներն են կրում, նոյն վիճակին ենթարկվում գրականութեան ճ շ մ ա ր ի տ մշակները (և գուցէ աւելի չափով) ուստի աւելորդ չեմ համարում թարգմանել ներկայ թւի «Новости» լրագրի № 109-ի բանասիրական բաժնում տպված պ. Բօրօբիկինի մի գեղեցիկ յօդուածը «Ողջ ողջ թաղվածներ» վերնագրով: Ես դուրս եմ ձգում այդ յօդուածից այն կտորները, որոնք միայն վերաբերվում են Կորշի բժշկվելու մանրամասնութիւններին:

I.

Ամենքը ափսոսում են մօտերումս Հայդլբերգում վախճանված և Ս. Պետերբուրգում հող իջեցրած ռուս օրագրապետին: Ո՛չ ոք չը համարձակվեցաւ մի կտոր ցեխ նետել նրա գերեզմանի վրա... որովհետև շատ ամօթ էր... Ես կարծում եմ, որ ազնիւ մտքի անյայտնի թշնամիներն անգամ զգացին որ իրանց սիրտը շարժվում է: Շատ պայծառ կերպով երևեցաւ այն ճշմարտութիւնը թէ՛ «ընկածին չեն խփում»: Սառն մարդու, անտարբեր օտարերկրացու հայեացքով դատելով, դա մի ամենասովորական բան է: Ապրում էր մի մատենագիր, հրատարակում էր ամսագիրներ և լրագիրներ, ձախորդութիւնների էր հանդիպել, առողջութիւնը խանգարել, հասել էր վերին ծայր չքաւորութեան, մեռել էր միայնութեան մէջ հիւանդանոցում... Միթէ այդպիսի անաջողութիւններ սակաւ են պատահում լուսաւորեալ Եւրոպայումն անգամ: Եւ դեռ այդպիսի դէպքեր են պատահում... Անհնար է թւել ամեն ասպարէզներում գործող ամենալաւ մարդկանց դառն ճակատագրերը: Բայց միթէ կարող ենք մ ե ն ք զրանով բաւականանալ, խղճալ մ ե ն ք—ռուսներս...

Մեզանում իւրաքանչիւր ողջ ողջ թաղված մտաւոր աշխատանքի նահատակի ճակատագիրը առանձին իմաստ է ստանում. նրա միջոցով մենք տեսնում ենք մեր ճակատագիրը: Երբ որ ձեր շուրջը, պահպանողական սկզբունքների պաշտպանները գոյքարում են նրա համար որ այս ինչը՝ այս ինչ տեղում համարձակվում է անպատական լինել—բաւական է ցոյց տալ այդպիսի գերեզմաններից մէկը... Իսկ աւելի լաւ է ցոյց տալ կենդանի հանգուցեալներին, որոնք արդէն դատապարտված են մահուան, բայց թափառում են երկրի երեսին, իրանք ես զգալով, որ անկարող են դէն ձգել իրանց խօթութիւնը և գուցէ մահը իբրև փրկիչ են կոչում: Ահա այսպիսի կենդանի մեռածի պատկերը ներկայացնում էր մեր եղբայրակիցը: Բոլորովին միայնութեան և պրօլետարիական չքաւորութեան մէջ, օտար երկրում վախճանված մի արիասիրտ ռուս օրագրապետ...:

Սորանից երեք ամիս առաջ, ես հանդիպեցայ նրան Բադէն-Բադէնի գեղազուարճ բնութեան մէջ: Ձեռնափայտին կրթնելով (բայց միայնակ՝ առանց ուրիշի օգնութեան) նա գնում էր իր բընակարանից՝ դէպի Լիխտէնտալի ծառուղին: Նըրա գալը ես նոր էի լսած: Պետերբուրգում՝ արտասահման գնալուց առաջ, ինձ ասում էին որ նրա դրութիւնը շատ վատ է, մինչև անգամ ակնարկում էին նրա մտաւոր կարողութիւնների տկարանալու մասին: Ոչինչ հոգեկան խանգարմունք ես չը գտայ նրա մէջ: Հիւանդը տանջվում էր ոտնացաւից, սաստիկ անզօրութիւնից, մանգալու դժուարութիւնից, անքնութիւնից, մի աչքի գրեթէ բոլորովին փչանալուց և ախորժակի բացակայութիւնից... Մի տարուց աւելի էր, որ միմեանց չէինք տեսել: Նրա տեսքը ինձ սարսափեցրեց... իմ առաջև կանգնած էր մի հիւծեալ, անօգնական ծերունի: Երբէք իմ գրականական կեանքում, այդպիսի արագ քայքայումն չէի տեսած: Ես չը գիտէի թէ քանի տարեկան էր նա...:

Այդ հասակում, յաճախ, ֆրանսիացիք և անգլիացիք սկսում են իրանց քաղաքական գործունէութիւնը: Եօթանասուն և հինգ ամեայ ծերունիներ օրագիչները 15-ական ժամ նստում են պարլամենտի և դատաստանատների նիստերում, խօսում են ժողովներում (МИТИНГЪ) և խնջոյքներում, ուտում և խմում են քո քսանամեայ օֆիցերներից էլ լաւ, իւրաքանչիւր օր ձի են հեծնում, որսի են գնում, արշաւում են աղուէսների ետևից: Իսկ այստեղ որ և է յիսուն տարուց մի փոքր աւելի, և ոյժերի կատարեալ սպառումն: Մարդու սիրտը ճմլվում էր: Երեսուն տարվայ յամառ աշխատանքի փոխարէն ինչ էր ստացել մարդը—ինչ...—մուրացիկ ծերութիւն և անբուժելի հիւանդութիւն...: Իսկ աչքի առաջ կար գրողի նոյն դաւաճան աշխատանքը: Խաղաղօրէն մեռնել անգամ չէ կարելի, առանց չքաւորութեան վերաւորիչ հաշիւները անելու... Մեր ժամանակը, այսպիսի կերպով չիջանելուց աւելի տխուր բան չէ կարելի երեւակայել...

II.

Եւ միթէ շատ վաղուց էր, ընդամենը 21 տարի սրանից առաջ, 1862 թւի աշնանը, ես առաջին անգամ տեսայ Վալէնտին Ֆեօդորովիչին հանգուցեալ Ա. Ֆ. Պիսեմսկու գրականական մի երեկոյին: Հիւրերի թւում նստած էր մի գեղահաս տղամարդ՝ սև և խիտ մազերով և բնաւորիչ դէմքով: Դա Վալէնտին Ֆեօդորովիչն էր, որ Մոսկվայից եկել էր «Петербургскія Вѣдомости» լրագիրը հրատարակելու համար: Պետերբուրգում դեռ ես շատ սակաւ էին ճանաչում նրան, և լրագրական աշխատանքը մի անգամից այնպէս յափշտակեց նրան, որ շատ հազիւ պատահում էր տեսնել նրան, մանաւանդ հասարակաց տեղերում: Դեռ այն ժամանակ մէկը սրախօսում էր թէ «Петербургскія Вѣдомости» լրագրի խմբագիրը օրական—36 ժամ աշխատում է»: Մենք պատահում էինք միմեանց ցենզուրական կօմիտէտի մէջ, որտեղ գնում էի ես—որպէս և նա—խմբագրական գործերով: Յիշում եմ, պատահում էր որ ընդունարանում՝ նախագահի դուրս գալուն սպասելիս, նա տանջվում էր... Այն ժամանակն ես դժուար չէր գուշակել, որ նրա մազերը՝ մի տարում կը սպիտակեն, իսկ տասը տարուց ետքը, նա մի ծերունի կը դառնայ...

III.

Այժմ ով կը համաձայնի լրագիր հրատարակել

և նուիրել իր անխոնջ ծառայութիւնը գործին, ուրեմն պակաս արժանի չէ վայելելու մեր յատկապէս երախտագիտութիւնը:

Վերջացնում եմ նամակս քաղցր տպաւորութեան տակ և մխիթարում եմ մեզ յուսով, որ տեղիս հայ և տաճիկ ժողովուրդը չեն վլանայ համերաշխ միաբանութեամբ և միախոհ ուղղութեամբ առաջ տանել ամեն մի հասարակաօգուտ գործ, և միացած ոյժերով իրանց սերունդի կրթութեան նեցուկը դառնալ, այն կրթութեան, որը մարդուն խաւարից դէպի լոյսն է տանում:

Նուխեցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 14 օգոստոսի

Ռուսաստանի մէջ ապրող հայերիս մէջ, որտեղ աւելի տարածված է կրթութիւնը, և ուր մամուլը բաւական զբաղվում է հայերի առաջադիմութեամբ, երբեք, կամ չատ սակաւ է ուշադրութեան առնվում մեր Պարսկաստանի մէջ ապրող եղբայրակիցների վիճակը: Պատճառը չատ պարզ է. Պարսկաստանի մէջ չը կայ մամուլ, չը կան թղթակիցներ (կամ չեն թղթակցում), չը կայ վերջապէս և ուրիշ մի աղբիւր, որտեղից կարելի լինէր մի փոքր ի չատէ հասկացողութիւն կազմելու նոցա կարիքի, ցրված տեղերի և ուրիշ հարկաւորութեանց համար:

Ամեն օր մենք կարդում ենք տեղեկութիւններ մեր Տաճկա-Հայաստանցի եղբայրներից, գիտենք նոցա մասին բաւական չատ, և ամեն առիթում աջակցում ենք նրանց, բայց Պարսկահայերի համար,—հազիւ թէ: «Մշակ»-ը հրատարակեց իր վերջին համարներից մէկում Թեհրանի մի թղթակցութիւն, և դա մի դառն ճշմարտութիւն է, որ մեզ բոլորովին յայտնի չեն այնտեղ գտնվող ազգակիցների վիճակը: Մի որ և է երեք հարիւր թումանի (1000 ր.) համար փակվում է միակ օրիորդական դպրոցը և այնտեղից զրկված սաներին անգլիական միսիօնարը, կաթօլիկ եղբայրը ընդունում են իրանց հովանաւորութեան տակ, կրթում են նրանց: Հայը երբեք իր որդուն չի տայ մի այդպիսի դպրոց, այն էլ Պարսկաստանի մոլեռանդ հայը, բայց նա այդ անում է ստիպված անհրաժեշտութիւնից. նա ուզում էր որ իր որդին, իր աղջիկը անպատճառ կրթված լինեն: Բայց մինչեւ այդ ծնողները չեն կարողանում հայթայթել օրիորդական դպրոցի համար մի այնպիսի չնչին գումար, որը ռուսաց հիւպատոսն է խոստանում —առաջանում է հարց: Ո՛չ, պարսկաստանցի մի փոքր ի չատէ հասկացող հայը չի խնայի երբեք իր լուման ուսման գործի համար, նա կը զոհէ աւելին քան հարկաւոր էր, բայց... բայց հարկաւոր էր մի հզօր ձեռք, մի ազդու խօսք, մի անձնաւորութիւն, որ փոքր ի չատէ ունենար գործունէութիւն, և նա ամեն ինչ կարող էր անել: Այդ պարտքը աւելի ծանրանում է տեղական առաջնորդների վրա, և միթէ չէ յիչում «Մշակի» ընթերցողը թէ միակ Սալմաստը, մի գիւղաքաղաք, քանի հազարներ տուեց հանգուցեալ սրբազան Մուշեղեանցին, երբ նա ամեն կողմ այցելութիւն գնալով իր հօտին, յորդոր կարդաց ժողովրդին օգնելու իրեն, գաւառներում ուսումնարաններ կանգնեցնելու համար: Նա ունէր իր հետ և պարսից իշխանների, Շահի և Թագաժառանգի բարձր պաշտպանութիւնը և հովանաւորութիւնը, որ ձեռք էր բերել իր անխոնջ գործունէութեամբ և ազդեցութեամբ: Կրկնում ենք, և ինչ չէր կարող անել մի վիճակաւոր առաջնորդ, մանաւանդ Պարսկաստանի մէջ, եթէ նա իսկապէս սրտի ցաւով, և բարի խղճմտանքով կը նայէր իր հօտին. «Հովիւ բարի զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց». սակայն ինչ ենք կարդում. մի վիճակաւոր առաջնորդ իր վիճակին պատկանող մի հասարակական գումար 1,200 թումանի քանակութեամբ աչխատում է իր սեպհական չահերի համար ստանալ, բաւականանալով միայն 650 թումանով, մինչ մի և նոյն գումարը մի Օսմանեան հիւպատոս, մի մահմետական պաչտօնեայ, գիմում է առնել ամբողջապէս և դեռ մի քանի հարիւր թուման էլ աւելի յօգուտ մի ժողովրդական հաստատութեան. նա բաց է անում ստորագրութեան թերթ մինչև անգամ, հաւաքելով այդ նպատակի համար բաւական նշանաւոր գումար: Ի՞նչ անուն տանք այժմ մի վիճակաւոր առաջնորդին, և ինչ անուն մի մահմետական հիւպատոսի: Ամօթ:

Պարսկաստանի մէջ հանգիստ ապրում են միայն այն հայերը, որոնք բնակվում են տէրութեան նշանաւոր քաղաքներում. իսկ նոքա, որոնց վիճակված է մնալ գաւառական կամ փոքր քաղաքներում, օրըստօրէ նուազում, մաչվում են և մեծ մասամբ մոռացած լինելով մայրենի լեզու, փոքր առ փոքր նոքա մոռանում են և կրօնը բոլորովին լուծվելով մահմետական տարրի մէջ: Եւ նոքա մի օր բոլորովին կը սպառվեն: Ուշադրութեան է առնում այս բոլորը Էջմիածնի սինոդը—ոչ: Գոնեա մեր լրագրութեանը յայտնի է այդ մասին—հազիւ թէ: Պարսկաստանը մեր հայրենիքը լինելով, մենք չատ տեղեր տեսել ենք աւելին քան ասացինք. բայց քանի տարի Ռուսաստանում ապրելով, դժբաղդաբար, մենք համարեա թէ ոչինչ չը կարդացինք, թողնենք դեռ Թաւրիզը և Թեհրանը, Պարսկաստանի միւս հայաբնակ քաղաքներից: Մեր կարծիքով հարկաւոր էր, որ այդ երկու քաղաքներից մէկում հայերը ունենային մի փոքրիկ մամուլ, մի թերթ չաբաթաթերթ, որ անմիջապէս զբաղվէր տեղական հայ հասարակութեան գործերով, նրա կարիքները յայտնի անելով թէ մեզ՝ Ռուսահայերիս և թէ Էջմիածնի սինոդին:

1876 թւին Թաւրիզի հայերը մտադիր էին բերել տալ մի մամուլ, և յանձնել այնտեղ մեր յարգելի Րաֆֆիին, երբ նա այնտեղ ուսուցիչ էր. (1876 «Մշակ» № 4), բայց հանգամանքները փոփոխվեցան, Րաֆֆին հեռացաւ այնտեղից, և այդ մտադրութիւնը լոկ ցանկութիւն մնաց: Անցեալ տարի մի թեհրանցի հայ իմ Բագու եղած ժամանակ եկաւ այնտեղ և մտադրութիւն ունէր առնել «Մարդասիրական ընկերութեան» պատկանող մի մամուլ, բայց այդ ընկերութեան վրա հազարներ նստող մամուլը, իր տառերի հետ, գտնելով վերածված բոլորովին անխնամ մի անպիտան ներքնատան մէջ, փչացած և ցրված, նա հրաժարվեցաւ նրան առնելու:

Թէ այսպէս և թէ այնպէս, մեր կարծիքով, Պարսկահայերին մի մամուլ անհրաժեշտ է, և նրանք անպատճառ թէ կառավարութիւնից և թէ հայ հասարակութիւնից օգնութիւն կը գտնեն: Միթէ անցեալ տարի չէ՞ր հէնց, որ Շահի որդին, Զէլայ սալթան, Սպահանում առաջարկեց տեղական հայերին իր հաշւով մի տպարան բանալ: Հարց. իրագործվեց հայասէր արքայազնի ցանկութիւնը—ոչ, քանի որ այնտեղ առաջնորդում է մի հոգևոր գլուխ, որ միայն իր չահերին է ծառայում: Երբ այժմ «Ուսումնասիրաց ընկերութեան» համար Մուշտէյիդը և իշխանները ստորագրեցին նշանաւոր գումարներ, մենք խորհուրդ ենք տալիս ընկերութեան այդ հարցի համար դիմել, անպատճառ դիմել հայասէր իշխանին. և մենք հաւատացած ենք, որ եթէ նա տպարանի ծախքը նոյն իսկ չառնէր այլ ևս իր վրա, նա երբեք իր առատաձեռն օժանդակութիւնը չէր խնայելու այդ նպատակին, օգնելու ընկերութեան:

Վերջացնում եմ նամակս առաջ բերելով «Մշակի» յարգելի խմբագրի եօթ տարի առաջ հէնց այդ նպատակի համար—(Պարսկաստանում տպարան ունենալու) ասած խօսքերը մի առաջնորդողում: «Այժմեան դարում ոչ մի հասարակութիւն, որքան և սակաւաթիւ լինէր նա, առանց մամուլի, առանց տպարանի, առանց տպագրական խօսքի, գոյութեան իրաւունք չը պէտք է ունենայ: Այնպիսի ժողովուրդ, որ կարողանում է ապրել առանց տպարանի, առանց ընթերցանութեան, այնպիսի ժողովուրդ պէտք է անողորմ կերպով ջնջվի քաղաքակրթված աչխարհի ազգերի հաչւից:»

Աբէլ Ապրէսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսի 15-ից եղանակը փոխվել է Թիֆլիսում: Այդ օրը անձրև էր եկել բաւական ուշ գիչեր և այնուհետև եղանակը հովացել է: Յուլիսի վերջերում տաքութիւնը ստուերում հասնում էր մինչև 30 աստիճան Րէօմիւրի, այն ինչ այժմ տաքութիւնը հասնում է չատ չատ մինչև 20 աստիճան:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է հետևեալ տակսա գլխաւոր մթերքների վրա, օգոստոսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը: Թխած հացը կրուպչատկա ալիւրից ֆունտը 5 կոպէկ, ցորենի ալիւրից ֆունտը 3 կոպ., երկրորդ տեսակի $2^1/_2$ կոպ., թօնրի մէջ թխած հացը նոյն ալիւրից առաջին տեսակի ֆունտը 5 կ., երկրորդ $3^1/_2$ կ., երրորդ 3 կ., լաւաչները թխած կրուպչատկա ալիւրից խառն ցորենի ալիւրի հետ, առաջին տեսակի ֆունտը 5 կ., երկրորդ $3^1/_2$ կ., երրորդ 3 կոպէկ: Տաւարի միսը առաջին տեսակի ֆունտը արժէ 8 կոպէկ, երկրորդ տեսակի 7 կոպ., սուկի 15 կոպ., ոչխարի միսը ֆունտը 7 կոպէկ:

—

ԴԱՐԱՉԻՉԱԳԻՑ հաղորդում են, որ նոր կարգված գաւառապետը և նրա օգնականը կարողացան վերջապէս զսպել երկար ժամանակից ի վեր չարունակվող գողութիւնները և աւազակութիւնները:

—

ՇՈՒԼԱՒԵՐԻՑ մեզ գրում են, թէ այդ գիւղում համարեա սովորական էր դարձել՝ վրէժխնդիր լինելու համար այրել միմեանց խոտի դէզերը, ոչնչացնել այգիների ծառերն ու որթերը և այլն: Այդ չարիքների առաջը առնելու համար տեղային գաւառապետ իշխան Աբխազի, անձամբ գալով Շուլաւէր, երեսուն հոգուց ստորագրութիւն առեց, որ նրանք պատասխանատու լինեն, եթէ մէկին չարութեամբ վնաս տալու լինեն, կամ չարագործին բռնեն և նրանից վնասը տուգանքով հանդերձ առնեն, կամ եթէ գտնել չը կարողանան չարագործին, իրանք պարտաւորվեն վճարելու: Այդ կարգադրութիւնից յետոյ այդ գիւղում այլ ևս առաջվայ նման անկարգութիւններ չեն պատահում:

—

Նոյն տեղից հաղորդում են, որ հասարակութեան մէջ մի նոր սովորութիւն է մտել, որ փոխանակ մեռելների վրա չռայլ ծախքեր անելու, հանգուցեալի բարեկամները նուիրում են դպրոցին իրանց կարողութեան համեմատ մի որ և է [illegible]

ռանց առաջնորդող յօդուածներ՞ի: իսկ նա՝ այդ՞ էլ փորձեց: Եւ այն՝ ինչ ժամանակ — երբ իւրաքանչիւր օրը թանգագին էր և ամենախոչոր խնդիրներ հերթական էին. արդէն կատարված վերանորոգութիւնները պէտք էր պաչտպանել, բացի դրանից օրէնսդրական չրջաններում պատրաստվում էին մի չարք նոր աչխատանքներ: իսկ դու արի ու բաւականացիր անգոյն, աղօտ տեսութիւններով և դատարկ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Ակամայից հարկ էր լինում ծամծմել բեռլինեան որ և է պարլամենտի մասին ընդհանուր տեղերը և դրանով հրաւիրել գրականական եղբայրակիցների էժանագին սրախօսութիւնները: Առանց որ և է սահման զգալու և անտեղի կատականքի թեթևութեամբ երգիծանքը, ստիպեց հասարակութեանը ծիծաղել մի ամենաազնիւ և համոզմունքի տէր օրագրապետի վրա և պահանջել նրանից արմատականութիւն:

Իսկ այժմ, թարմ գերեզմանի վրա, հարկաւոր է յիչել այս բանը: Վ. Ֆ. Կորչի պէս մի գործիչը կրկնապատիկ տանջվում էր: Անխնայօրէն չարամիտ ծաղրածութիւնների ենթարկվել նոյն իսկ գրականութեան մէջ՝ մինչև ամբողջ Ռուսաստանում յայտնի մի անարգական մականուն հրնարելը, այստեղ արդէն մխիթարվելու պատճառ չը կայ: Եւ միայն առաջադէմ գաղափարներին անփոփոխ հաւատարիմ լինելը արգելեց նրան՝ վրէժխնդրութեան զգացմունքից... Նրա տեղը մի ուրիշը վաղուց ամեն բան թողած՝ աւելի ստոյգ միջոցով կաչխատէր ապահովացնել իր վիճակը արդարացի իրաւունք ունենալով զայրանալ հէնց այն գրականութեան վրա, որը մի փաղաքչական խօսքի համար ոչինչ չէ խնայում և կատականքն ու հայհոյութիւնը իր կենսական գլխաւոր նեարդն է չինում...

Ախորժելի էր կարդալ ռուս օրագրապետի մահվան պատճառով լրագիրներում հրատարակվածները: Ազատամիտ և մինչև անգամ նրա հակառակ մամուլի այդ միաբանութիւնը, աւելի մեծ խոհականութիւն ու պատչաճաւորութիւն է ցոյց տալիս, բայց անագնւութիւն կը լինէր պաչտպանել մամուլը... Մեռածները լռում են, բայց եթէ հրաւիրէինք նրանց և մտերմաբար խօսակցէինք, այն ժամանակը նոքա չէին ծածկի մատենագիր-եղբայրների՝ իրանց հասցրած հին վէրքերը... Եւ հանգուցեալը գերեզման իջաւ կրկնապատիկ վիրաւորված: Չը նայելով իր բարեսրտութեանն ու ազատամտութեանը, նա անկարող էր չը զգալ այն ծանր վիրաւորանքները, որ հասցնում էին նրան դժուար մարսողութեան և չ ա ա կ ե ղ ծ արմատականութեան անունով... Շատ անգամ ինձ պատահում էր լսել նրանից դառն ակնարկութիւններ այն անձանց անխղճութեան մասին, որոնք հալածում էին նրան՝ իրանց ծաղրածութիւններով... Այդ բանը պատահեցաւ մի քանի տարուց յետոյ, երբ ես երկու տարի նրա լրագրին արտասահմանից—Փարիզից, Սպանիայից, Վիէննայից, Բեռլինից, պատերազմական բեմից—աչխատակցելուց յետոյ, 1871 թւի սկզբին Պետերբուրգ վերադարձայ և սկսեցի աչխատել «Петербургскія Вѣдомости»-ի խմբագրութեան մէջ:

IV

Կորչի մասին՝ իբրև մատենագրի և խմբագրի, այնքան լաւ բան էր խօսված՝ որ մենք միայն կրկնութիւն կանէինք եթէ խօսէինք... Սակայն լոկ գովասանական գնահատութիւններով չէ պարզվում մի անձնաւորութիւն: Միայն ամենօրեայ յարաբերութիւնների մէջ, աչխատանքի ժամանակ, աչխատակցութեան անթիւ մանրամասնութիւնների (деталь) մէջ, կարելի է ճանաչել մի մարդու բնաւորութիւնը: Այս արիասիրտ օրագրապետն ևս ունէր այնպիսի յատկութիւններ, որոնք ամենից առաջ խանգարում էին նրան ու նրա գործին: Օրինակ՝ նրա դիւրազգացութիւնը՝ ծանր տրամադրութիւնների նախատակ էր չինում նրան, հարկադրում էր յաճախ չափազանցացնել այս կամ այն իրողութեան նչանակութիւնը, թունաւորում էր նրա համար ամբողջ օրը և մինչև անգամ ամբողջ չաբաթը: Եռանդոտ կերպով վերաբերվելով գործին, նա ստիպված էր ծանրաբեռնել իրան գործերով: Խմբագիրները առհասարակ չափազանց չատ բան են վեր առնում իրանց վրա, հրատարակութիւնների գրականական տընտեսութեան մէջ: Բացառութիւն—և պայծառ բացառութիւն—կազմում էր մեզանում հանգուցեալ Նեկրասօվը: Նա աւելորդ բեռ չէր դնում իր ուսերին, այլ մի անգամ հաւատալով մի մարդուն, իր մատնագիտութեամբ տանուտէր էր չինում նրան, իսկ ինքը բաւականանում էր միայն ընդհանուր վերահսկողութիւն անելով: Արդարև, լրագրում խմբագրի պատասխանատուութիւնը ահագին է, սակայն նա միչտ միջոց ունի կօնտրօլ գործելու և ուղղելու: Վալէնտին Ֆէօդորօվիչի մէջ վերին աստիճանի զարգացած էր պատասխանատուութեան անհանգստացնող զգացմունքը: Այն դէպքերում անգամ՝ երբ ոչինչ արտաքին վտանգ չը կար, նա վրդովվում էր ներքին կչռադատութիւններով: Ամբողջ կեանքի ընթացքում նա լըցուած էր մաքրութեան կ ու լ տ ո վ և մտաւոր ու բարոյական այն ողջախոհութիւնով, որը յաճախ փոխարկվում էր աւելորդ ամաչկոտութեան: Աւելացրէք դրա վրա լրագիրը աչքից ընկնելու մչտական հնարաւորութիւնը, և դուք հասկացողութիւն կը ստանաք այն դիւրագրգիռ և - ռ ա լ ո ւ մասին, որի մէջ նա գտնվում էր տասնեակ տարիներ: Չը նայելով իր խորիմաստութեանը՝ այդպիսի մարդը դժուարութեամբ կարող էր մչտապէս հաւասար յարաբերութիւններ պահպանել իր ամենամերձաւոր աչխատակիցների [illegible] տըն անգամ: Դրա վրա աւելանում էր և նրա [illegible] մաչկոտութիւնը և մի ինչ որ նրա ձևերի, [illegible] հոգեկան ամբողջ կարգաւորութեան մէջ, [illegible] զանազանում էր նրան թէ իր հասակի մարդկ[անց]ից և թէ մեր սերունդից: Նա երբէք նման [չէր] Պետերբուրգի մատենագիրներին, նա չունէր [այն] վարմունքը, այն ժ ա ր գ օ ն ը (հնարովի լեզու) որ արտաքուստ միացնում է գրողներին: Լ[...] ձգտումներով ու նպատակներով համակված [...] չափազանց ողջախոհ և մաքրասէր բնաւորութիւնը, արգելում էր նրան մտերմութիւնից և չա[...]րին հեռու էր պահում նրանից, առանց բա[...]ութեան և նոցա, որոնք գիտէին թէ նա [...] և մեղմ մարդ էր: Իւրաքանչիւր կրակոտ, [...]վող բնաւորութեան տէր մարդուն չատ [...] էր հեռանալ նրանից: Դա կարող էր պա[...] մինչև անգամ թղթակցութեան (переписка) [...] Նա միչտ գրում էր առաջին տպաւորութ[եան] տակ, այդ տպաւորութեան տակ մնում էր յայտնի միջոց, բայց յետոյ դարձեալ դիմ[ում էր] ձեզ չատ բարեսրտութեամբ և կարծես մոռ[անա]լով, որ ձեր մէջ մի տարակուսութիւն էր եկել: Բայց այդպիսի խմբագիրների մօտ [...] վերադառնում էք միչտ մաքուր սրտով, [...] որ և է թագցրած դառնութեան, գիտէք որ [...] ռացել էիք ոչ թէ սկզբունքների, այլ մի [...] զուցէ և երկու կողմի ևս դիւրագրգռութեան [...] ճառով: Վալէնտին Ֆէօդորօվիչը հանգստանում միայն արտասահմանում: Այնտեղ՝ պարապ[...] ցին, նա սիրում էր ցոյց տալ իր հոգին: Եւ [...] բոլոր լաւ պարզմտութիւնը երևում էր այն [ժա]մանակ և ցոյց էր տալիս թէ ինչպէս այդ—[...] երեւյթին—ծերունին, պատանու պէս մաքուր ջահել էր: Պետերբուրգում, «Петербургскія Вѣ[до]мости» հրատարակելու միջոցում, երբեմն նա [...]

գումար, կամ հանդուցեալը իր հիւանդութեան ժամանակ կտակում է այն:

—

Մի պարոն պատմում է մեզ հետեւեալը: «Այս օրերս գնացի Արծրունու բարեկամ մի բարեկամիս մօտ. նրա սենեակը գտնվում է ամենալաւ տեղի վրա, պատուհանը նայում է դէպի Կուր գետը: Բայց Սիօն եկեղեցու կողքում շինված արտաքնոցից բարձրացող գարշահոտութիւնը անտանելի է. այդ արտաքնոցը շինված է բաւական բարձր ջրից և արտաթորութիւնները թափվում են ջրից դուրս գտնված հողի վրա, գետից մի քանի արշին հեռու: Օգոստոսի 13-ին էլ Սիօնի տօնը լինելով, մորթված մատաղների արիւնը և փորոտիքը ածված են եկեղեցու արտաքնոցից ոչ հեռու հողի երեսին, կամ ընկած են գետի մէջ այնպիսի տեղում, ուր գետի հոսանքը կանգնած է:» Դարձնում ենք այդ մասին ուշադրութիւնը ում հարկն է:

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Թիֆլիսի ձիաքաշ երկաթուղու վարչութիւնը երևի տեսնելով իր մուշտարիների չատութիւնը, այլ ևս գնացողներին Վօրօնցօվի կամրջից մինչև երկաթուղու կայարանը չէ տանում, այլ հասցնում է նրանց միայն մինչև Մուշտայիդի այգին և այնտեղից յետ է դառնում: Ձիաքաշ երկաթուղին բաւականանում է միայն երկաթուղուց մարդիկ բերելով, իսկ հարկաւոր ժամանակ, օրինակ երբ ժամը 11-ին երկաթուղին գնում է, ձիաքաշ երկաթուղին այլ ևս չէ գնում: Դա զարմանալի կարգադրութիւն է: Անցեալ գիշեր մի քանի ընկերներիս հետ ստիպված էինք գնալ երկաթուղին մի ծանօթին ճանապարհ գցելու համար. ձիաքաշ երկաթուղու նոր կանօնի հետ ծանօթ չը լինելով, մենք նստեցինք վագօնը և գնացինք մինչև Մուշտայիդ. այդ տեղից մեզ այլ ևս չը տարան, քանի որ կառք չը կար: Սաստիկ մութն էր և ժամանակը անցնում էր. ստիպվեցանք ոտով գնալ: Ճանապարհում լոյս չը լինելու պատճառով, առաջից գնացող ընկերներիցս մէկը գլորվեցաւ մի անհարթ փոսի մէջ, բայց բաղդաւորապէս անվնաս մնաց: Գոնէ ձիաքաշ երկաթուղու վարչութիւնը նախապէս յայտնէր այդ իր նոր կարգադրութեան մասին, որպէս զի մարդը իմանար և զուր չը գնար մինչև Մուշտայիդ»:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք դօկտոր Աւետիք Արասխանեանից նրա տպված քաղաքատնտեսական դասախօսութիւնը, որ նա կարդացել է Թիֆլիսում յունվարի 15-ից մինչև 3 ապրիլի ներկայ 1883 թւի Արծրունու թատրոնում: Դասախօսութեան վերնագիրն է «Ազգարնակութիւնը և ազգարնակչական շարժումները»: Տպված գրքոյկը կազմում է դասախօսի առաջին դասախօսութիւնը, որ տպված է գնդապետ Աղէքսանդր Մէլիք-Հայկազեանցի հաշւով: Այդ դասախօսութեանը հետեւելու է պ. Արասխանեանցի և միւս դասախօսութիւնների տպագրութիւնը: Գրքոյկի գինը 40 կոպէկ է և ծախվում է բոլոր գրավաճառանոցներում: Պ. Արասխանեանցի այդ դասախօսութիւնը, որ իր բովանդակութեամբ էլ շատ հետաքրքիր և ուսանելի է, իր արտաքին տեսքի կողմից էլ շատ ճաշակով է տպված Յովհաննէս Մարտիրոսեանցի տպարանում, Թիֆլիսում: Խորհուրդ ենք տալիս նրանց, որոնք պ. Արասխանեանցի դասախօսութիւնը չեն լսած, գոնէ ծախսեն մի 40 կոպէկ և առնեն նրա գրքոյկը, որից կը ծանօթանան այն գիտութեան ընդհանուր սկզբունքների հետ, որին քաղաքական տնտեսութիւն են անուանում: Չենք կարող այստեղ չը գովել գնդապետ Մէլիք-Հայկազեանցին, որ պատրաստ է միշտ ամեն լաւ և օգտաւէտ գրքի տպագրութիւնը իր նիւթական միջոցներով օժանդակելու:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ յունիս ամսվայ ընթացքում Շուշու մէջ և նրա գաւառում մօտ 35 մարդասպանութիւն է եղել:

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են: «Օրերումս երկու հայեր Սուրմալուի գաւառում ընդունել են մահմետական կրօնը: Նրանցից մինը քահանայի որդի է եղել և ասում են թէ կաշառվել է տեղական պարսիկներից: Այդ երկու հայերը այժմ կալանաւորված են:»

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Այս տարի չափազանց տաքութեան պատճառով աչքացաւը սաստիկ տարածված է Իգդիրում, այնպէս որ գրեթէ իւրաքանչիւր տան մէջ հիւանդ կայ:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խրիստափոր Կոլումբոսի հայրենիքը: Ամերիկայի յայտնագործութեան առաջիկայ 400 ամեայ յօբելեանի համար ոչ միայն Միացեալ Նահանգներում, այլ նոյն իսկ Եւրօպայի զանազան տէրութեանց մէջ մշակվում է այն խնդիրը թէ՝ որտեղ և ինչպէս պէտք է կատարել այս յօբելեանի հանդէսը: Սպանիական տէրութիւնը մտադիր է ջերմ կերպով մասնակցել այդ տօնախմբութեանը և արդէն սկսել է հաւաքել բոլոր թանգարաններից և մատենադարաններից ամենատեսակ տեղեկութիւններ Կոլումբոսի և Ամերիկայի յայտնագործութեան վերաբերութեամբ: Սորա հետ ի միասին «Allgemeine Zeitung» լրագրին Փարիզից գրում են, որ Կոլումբոսը ոչ թէ Ջենովացի էր, այլ նա ծնվել է Կօրսիկա կղզու վրա, Կալվի փոքր քաղաքում: Այդ քաղաքի համալսարանի ուսուցչապետ Մարտին Կազանօվ գրել է մի հետաքրքիր շարադրութիւն, որի մէջ հիմնվելով բազմաթիւ նորանոր վկայութիւնների վրա, ապացուցանում է, որ Նոր-Աշխարհի յայտնագործող մեծ մարդը ծնվել է Կալվիում: Այս է պատճառը, որ Ֆրանսիան, որը ի հարկէ պարծենում է այդպիսի գիւտով, մտադիր է կազմել Կալվիում մի միջազգային տօնախմբութիւն և կանգնել Խրիստափոր Կոլումբոսի համար արձան:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

ԱՐԽԱՆԳԵԼՍԿ, 17 օգոստոսի: Օգոստոսի 15-ին „Գէօրգի“ մասնաւոր շոգենաւը ուղեւորվեցաւ Կարսկի ծովը հօլանդական բեւեռային ճանապարհորդներին փնտռելու, որոնց մասին ոչինչ լուր չը կայ:

ՊՐԵՍԲՈՒՐԳ (Ունգարիա), 17 օգոստոսի: Երէկ Գրօսմագենդօրֆի մէջ հակա-հրէական անկարգութիւններ պատահեցան: Հրէաների մի քանի տներ և խանութներ քանդված և կողոպտված են: Փախչողներին ծեծում էին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 օգոստոսի: Թագաւոր կայսրը բարձրագոյն արքայագրով յայտնեց Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչին կատարեալ ի սրտէ շնորհակալութիւն գվարդիայի և Ս. Պետերբուրգի զինուորական շրջանի զօրքերի բազմակողմանի լաւութեան համար, որոնք Կրասնօե Սելօի բոլոր զօրախաղերի և զօրահանդէսների ժամանակ շատ լաւ ներկայացան Նորա Մեծութեանը: Թագաւորը առանձին ուրախութեամբ նկատել է զանազան տեսակ զէնքերի գործածելուն լաւ ընտելանալը, որոնք մօտ են իսկական պատերազմական պահանջներին, և օֆիցէրների կողմից գործին գիտակցաբար վերաբերվելը:

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴ, 17 օգոստոսի: Տօնավաճառի շրջաբերութիւնը անցեալ տարվանից 40% պակաս է: Լաւ ծախվում էր երկաթը թերթերով, կոտրներով երկաթի առեւտուրը դեռ յայտնի չէ: Սիբիրի մորթիները լաւ գներով ծախվեցան: Ձթի, մահուդի և մետաքսէ ապրանքների առեւտուրը հանդարտ է, միայն մոյգ կարմիր չթերը լաւ են ծախվում: Բամբակ ծախված է՝ Բուխարայի 1500 հակ իւրաքանչիւրը 7 ր. 75 կ., Խիվայի 500 հակ իւրաքանչիւրը 8 ր. 50 կ.: Որովհետեւ բամբակի պահանջը փոքր է, սպասում են գների պակասելուն: Պարսկաստանի բամբակ շատ է բերված, բայց դեռ չէ ծախվել և գինն էլ չէ որոշվել: Բամբակէ մանվածք ծախված է մեծ քանակութեամբ Կրենհօլմի մանուֆակտուրայից 17 ր. 75 կ. պուդը: Վաճառները բանկային հիմնարկութիւններին լաւ են գնում մի քանի բացառութիւններով, թէպէտ փոքր պակասութիւն է նկատվում: Ասում են, որ մի քանի վաճառականներ գնացել են տօնավաճառից առանց հաշիւները վերջացնելու, բայց այդ լուրը բատուգութեան կարօտ է:

ՓԱՐԻԶ, 17 օգոստոսի: Մի քանի թաղերում ազդարարութիւններ են կպցրած, որոնք հրաւիրում են քաղաքացիներին գումարվել Լիւդովիկ-Ֆիլիպ II-ի գահի շուրջը: Պօլիցիան ոչնչացրեց այդ ազդարարութիւնները:

ՏՈՒԼՈՒԶ, 17 օգոստոսի: Հրդեհը ոչնչացրեց մի քանի ջրաղացներ, բաւական շատ հաց այրվեցաւ: Վնասները հասնում են 2 միլիօն ֆրանկի:

ԶԱԳՐԵԲ, 17 օգոստոսի: Վերին Պալատի մէջ ժողովուրդը պոկեց պետական յայտագրերը և ստիպեց համայնքի նոտարիուսին ստորագրել յայտարարութիւն, որ բուն խօրվատները չեն կարող մադեարներ դառնալ: Երէկ այստեղ բաւական ուժեղ երկրաշարժ կար:

ՊԵՇՏ, 17 օգոստոսի: Տապարներով և հրացաններով զինուորված մօտ 1000 գիւղացիներ Զալադերի մէջ կողոպտեցին բազմաթիւ խանութներ:

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ, 17 օգոստոսի: Դանիական թագաւորը այսօր երեկոյեան ուղեւորվում է Ռուսաց կայսրին և կայսրուհուն դիմա-

---

ռում էր համարը նայելուց յետոյ, աշխատակիցների հետ գնալ ընթրիք անելու և բարեկամաբար խօսակցելու: Գրեթէ դա նրա միակ զուարճութիւնն էր: Գործը նրան գրաւում էր տկարացնելու չափ եռանդով: Նրա աշխատութեան ընդարձակ սեղանի վրա գործ էր դնում նա իր բոլոր նեարդային ոյժը: Դուրս գնալը՝ նրա համար կորչում էր դրամական հոգսերի ծանրութեան երկու. երրորդը: Կեանք՝ գրեթէ չէր տեսած նա: Կեանք կազմում էին նրա համար՝ յօդուածները, թղթակցութիւնները և խմբագրական առանձնասենեակում խօսակցութիւնները: Ամեն անգամ երբ ես հանդիպում էի նրան՝ մէկի մօտ, դա անչուշտ գործի համար այցելութիւն էր:

V.

Սակայն ինչ տուեց այդ երեսնամեայ «անպատ ծառայութիւնը» ռուսական յառաջադիմութեան գործին:—Դուք գիտէք թէ ինչ:—Կորշին կարելի է կատարեալ անյաջողակ (неудачникъ) համարել, եթէ աւելացնենք նրա անձնական բաղդը, նրա կենցաղական գումարները՝ հոգեկան զօրութիւնների կորստեան վրա: Նա ինքն ևս առանց ամաչելու, գրեթէ լաց լինելով ասում էր թէ ինչպէս կեանքը «սպանել էր» նրան... Մեռնելուց 2—3 տարի առաջ, երբ նա դարձեալ մնացել էր առանց ստոյգ աշխատանքի, նա գանգատվում էր իր նախկին աշխատակիցներից մինին: Դա վերջնայումն էր:

—Ահա թէ ինչ օրի հասայ—կրկնում էր նա—ամեն բանից զրկված եմ, ամեն բանից...

Այդպիսի ողջ ողջ թաղուածներին դժուար է մխիթարել: Կորշի նման գործողների համար, միակ մխիթարութիւնը՝ ապագայ սերնդի դատաստանն է: Նոցա գերեզմանների վրա ասածները միշտ լաւ խօսքեր կը լինեն, և այդ լաւը կը գրվի ոչ թէ օրագրութեան գայթակղեցուցիչ անցքերի ցանկում, այլ լուսաւորութեան և երկրի քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ: Նա մեռաւ չարչարված, ամեն բանից զրկված, իսկ յարութիւն կառնէ մի ամբողջ շարք յօդուածների, տեսութիւնների, գրքերի միջոցով և այն անձանց երկարատեւ յիշողութեան մէջ, որոնք յարգում են և պէտք է յարգեն մեր հայրենիքի լաւ որդւոցը: Նրա անձնական օրինակը, նրա աշխատանքը, հասարակական գործողի երկար պատմութիւնը, անշուշտ ազդեցին տամնաւոր, հարիւրաւոր մարդկանց վրա, աւանդեցին ազնիւ, ճշմարտասէր և անձնատուր լինել իրանց սկզբունքներին: Նրա կրթարանից դուրս են եկել ռուսական օրագրապետներից շատերը: Խօմ բոլորը չէին փախել այն պատահողների եռեից, որոնք մեռնելուն մօտենալով կը սկսեն հրաժարվել իրանց կեանքի աւելի մաքուր կտորից... Որքան և տրտմեցնում է մեզ մամուլի անամօթ գործողների ժամանակաւոր հրճուանքը, բայց մեզանում կան և ազնիւ գրողներ: Նոցա գունդը ստուարանում է, չը նայելով այն հալածանքին, որ գործ են դնում իւրաքանչիւր մտածող և գործող մարդու դէմ:

VI.

Մի բան միայն կասենք մենք իբրև կշտամբանք հանգուցեալին... Բնութիւնը չէր տուել նրան՝ թշնամիներին ընդդիմադրելու պարգեւ՝ առանց իր գերազանցութեան զգացմունքը կորցնելու, առանց գործ դնելու դրա վրա իր դաղտնի «եսը»: Մեզանում գրեթէ բոլորը հակամիտ են դրան, որովհետեւ ռուսներին այդպէս է դաստիարակում կեանքը: Ամենալաւ մարդիկ՝ այնքան մոռանում են իրանց, որ միշտ հաւասար ասպիճանի վրա են դնում իրանց, թշնամիների հետ, իսկ այդ բանը երբէք չը պէտք է ղզալ: Ամեն բանի մէջ պէտք է այնպէս վարվել, ինչպէս գործում են ճանապարհորդները, արշաւանքների առաջնորդները, քարոզիչները, գիտնականները: Դուք ընկնում էք մի այնպիսի տեղ, որտեղ ամեն ինչ վայրենի դրութեան մէջ է: Բնիկ տեղացիք կարող են ձեզ բռնել և ողջ ողջ ուտել: Իւրաքանչիւր քայլափոխին՝ ձեզ սպասում են վտանգներ և դրգռող բաներ: Այդ բոլորին պէտք է սկզբից պատրաստ լինել: Ոչինչ բանի վրա չը պէտք է զարմանալ... Միշտ պատրաստ եղէք թակարդի հանդիպելու, յարձակվելու: Կուեցէք մինչև ձեր արեան վերջին կաթիլը, սակայն դուք ձեզ մի դնէք ձեր թշնամու հետ հաւասար աստիճանի վրա, մի միրկացնէք նրա առաջ ձեր հոգին, մի ցոյց տաք նրան ձեր վիշտերը, խոր կերպով մի զայրանաք նրա յանկութիւններից: Նա այնպէս է, որովհետեւ այլապէս չէ կարող լինել, իսկ դուք մի բարձր պաշտօն ունէք կատարելու: Ոչ միբանում թշնամուն չը զիջանելով, դուք կարող էք ջարդված լինել, բայց հոգեպէս վշտանալու չէք: Առանց դրան, կռիւը հոգեկան շրջանում անհնար է, մանաւանդ մեզանում: Ռուս գրողները ոյժերի կէսը գործ են դնում իրանց ճանապարհը խափանողների հետ՝ իրանց հաւասարեցնելու վրա: Թող նոքա իրանց գործը անեն, իսկ մենք մերը կանենք, առանց մի մասալ հոգեկան կարողութիւն գոհելու այնտեղ, որտեղ հարկաւոր է միայն հանդարտօրէն գործել նախապէս ընդունված նախագծի համեմատ, թէև դա սաստիկ վնաս անգամ բերէր:

Եթէ որ այդ այդպէս լինէր, մեզանում գրողները անօգնական և միայնակ չէին մնալու: Նոքա՝ բացի իրանցից ոչ ոքի վրա չեն կարող յոյս դնել: Ահա ձեզ օրինակը մեր առջևն է: Եղբայրակիցները փղեցիկ խօսքերով կը յիշեն մարդուն՝ գերեզմանի վրա, իսկ համարեա տասը ամբողջ տարիներ, երբ նա չարչարվում էր և չէր կարող իր համար իսկական գործ գտնել, հարիւրաւոր ու հազարաւոր անշնորհ մարդիկ կարգվում էին հասարակական ու պետական գործերում, հարստութիւններ էին դիզում, կօնցէսիաների, կապալների, թոշակների, բարձր ռոճկի և առաջին կարգի թաղումների եռեից էին ընկնում... Մեզանում ով որ գրիչ է վեր առել ձեռքը, նա գոնէ պէտք է իր բոլոր կորուստների, վէրքերի և հարուածների փոխարէն վարձատրէ իրան, իր արդարութեան հպարտ գիտակցութեամբ այնպիսի զգացմունք պէտք է ունենայ դէպի այն բաները, որոնց դէմ նա կռւում է՝ որին սահմանափակ խելքի տէր մարդիկ կանուանեն ամբարտաւանութիւն, իսկ հասկացողները անձնայարգութիւն:

—

Պարոն Բօբօրիկինի այս յօդուածը—մանաւանդ սորա վերջին կտորը—այնքան ինքն ըստ ինքեան զեղեցկախօս է, որ աւելորդ է մի բան աւելացնելը մեր կողմից, միայն թէ ցանկալի կը լինէր որ լաւ ուշադրութիւն դարձնեն այդ տողերի վրա այն անձինք, որ «ընկածին խփելը» մի առաքինութիւն են համարում, առանց մտածելու որ մի օր՝ աւելի լաւ կը գնահատվեն իրանք, իսկ այժմ Կրիլօվի «փիղի ու քօթօթը» առակի քօթօթի դերը երբ կատարում են մի քանիներ, մարդիկ լռում են արհամարհելով զանազան փայբաններին...

Խ. Մառանկոզեանց

ուրելու: Դանիայի մայրաքաղաքը պատրաստվում է Նորա Մեծութիւնների հանդիսաւոր ընդունելութեան համար: Թագաւորի Դանիա մնալու բոլոր ժամանակ Նորին Մեծութեան մօտ մնալու համար նշանակված են մի գեներալ, մի ծովակալ և գվարդիայի մի գնդապետ:

ԼՕՆԴՕՆ, 17 օգոստոսի: Բատավիայից ստացված պաշտօնական հեռագիրը հաղորդում է, որ Կրակատօայի վրա եղած վուլկանական վիժումից հեղեղը բոլորովին քանդեց եւրօպական Թաղը, որի ժամանակ կորան բազմաթիւ եւրօպացիներ և տեղացիներ: Նիւթական վնասները ահագին են: Չրինգեն և Տելօկվետօն քաղաքները ոչընչացրած են: Ջօնդեան նեղուցի մէջ բոլոր փարոսները անհետացել են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 օգոստոսի: 1878 Թուականին հիմնված մասնաժողովը այն զինուորների ընտանիքների մասին հոգալու համար, որոնք սպանված են և մեռել են վէրքերից կամ պատերազմի ժամանակ անհետացել են, ստանալով զեմստվօներից անհրաժեշտ տեղեկութիւններ, ենթադրում է մի քանի զեմստվօների և քաղաքային հասարակական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ անյապաղ ձեռնարկել կանոնների մշակելուն:

ՊԵՇՏ, 18 օգոստոսի: Դրութիւնը վատանում է. մի քանի տեղերում գիւղացիների զինաւորված խումբեր շարունակում են կողոպտել:

ԶԱԳՕՐԻԷ, 18 օգոստոսի: Խօրվատիայի մէջ զօրքերը վերականգնեցին կարգապահութիւնը: Ապստամբ գիւղացիները լեռները փախան:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԻԱՐՏ ՓՈՐՁՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ պատրաստում է ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ և ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐ Ներսիսեան և Գայեանեան դըպրոցների առաջին, երկրորդ, երրորդ դասատանց և գիմնազիայի առաջին դասատան համար:

Հասցէն կարելի է իմանալ Ծովեանեանցի կանտօրում:

3—3

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ աւարտել է իր ուսման ընթացքը ռուսաց օրիորդական գիմնազիայում և պարապել է հայոց ուսումնարաններում ՉՈՐՍ ՏԱՐԻ ուսուցչուհութեամբ թէ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԻԶՈՒՄ և թէ ԿԸԹԱԲԱՆՆԵՐՈՒՄ,—ցանկանում է գաւառական քաղաքներից մինում ուսուցչուհութեամբ պարապել: Պայմանների մասին դիմել պ. Զ. Գրիգորեանցի գրախանութը:

1—10

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և վաճառվում է ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՆԵՐՈՒՄ և „ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԴՐ. ԱԻ. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՑԻ Քաղաքատնտեսական դասախօսութիւնների առաջին տետրը՝ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ և ԱԶԳԱԲՆԱԿՉԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ:

Գինն է 40 կ.: Վերը յիշած տեղերում կարելի է ստորագրվել նաև բոլոր եօթը դասախօսութիւնների համար 1 ր. 50 կոպէկով:

ՄԻ ԸՆՏԱՆԻՔ ընդունում է ԳԻՇԵՐՕԹԻԿՆԵՐ պահելու համար կանանց ուսումնարանների ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻՆ: Հասցէն իմանալ Մանկական գրադարանի մէջ, Սերգիեվսկայա փողոց:

4—4 (1)

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ից ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ Է

ԼԵՒՈՆ ԹԻՒՄԻԿԵԱՆՑԻ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱՆ

Ընդունելութիւնը սկսվում է Օգոստոսի 15-ին. երեխայք ընդունվում են՝ գիշերօթիկ և երթեւեկ. մանրամասն պայմանները կարելի է իմանալ իւրաքանչիւր օր պրօգիմնազիայում, Թարխանօվսկի փողոցի վրա ՆԱՀԱՊԵՏ ՄԵԼԻՔՕՎԻ տանը:

4—10

Փնտռում եմ **ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՄԲ** պարապելու **ՏԵՂ** կրկնակի իտալական և հասարակ մեթօդայով **ՀԱՅՈՑ** կամ **ՌՈՒՍԱՑ** լեզուներով **ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ** 7 ժամից յետոյ **ՋԱՓԱՒՈՐ** ռոճիկով: Հասցէս Զուբալովի քարվանսարայ, Գասպարեանցի մագազինում: Նոյնպէս սովորեցնում եմ աշակերտներին ամեն ժամանակ:

Սմբատ Գեատաարեանց

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽՍ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՔԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 ռուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Զեմօդաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվոյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութոներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալետի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր.. զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի դգալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ, թէյի դգալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրօններ ռէվօլվէրների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կշիռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 Ֆ. ԹԷՑ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ, թէյի համար խմորեղէն Էյնեմի, ՌԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխվող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, զինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մոտիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փօստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

39—100

Սեպտ. 1-ին Երևանում բացուելու է

ԼԵՒՈՆ ԹԻՒՄԻԿԵԱՆՑԻ մասնաւոր պրօգիմնազիան:

Պայմանները կարելի է իմանալ հիմնարկողից ամեն օր Երեւանում, Թարխանովսկի փողոցում, Մելիքօվի տանը: Օտարաքաղաքացիք ուղարկելով հիմնարկողին մի 7 կոպ. փոշտի մարկա կը ստանան պրօգիմնազիայի տպած կանոնադրութիւնը:

9—10

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏԱՅՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻՆԻ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. աման և վրձին գլխացաւի դէմ **ՏՈՒԱԼԷՏ Ի ՍԱՊՕՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն.

35—100

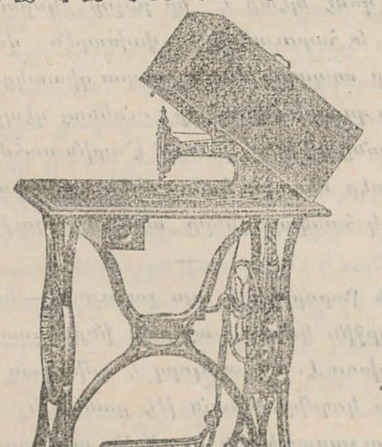

ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Զ Ի Ն Գ Ե Ր

Ն Ի Ւ - Ե Օ Ր Կ Ի Մ Է Ջ

ԿԱՐԵՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԸՆԴԱՐՁԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ:

Ծախում է ամենալաւ համարված կարեմեքենաներ նպաստող նոր գործիքներով և նոր պատուանդաններով, որոնք պահպանում են փչանալուց, գործելու ժամանակ աղմուկ չեն հանում և թեթև ընթացք ունեն աշխատանքի ժամանակ, այնպէս որ ամենաթոյլ և ծեր մարդիկ կարող են նրանց կառավարել առանց ոյժերը սպառելու: Ծախվում է

ԿԷՍ ՄԻԼԻՕՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՑ ԱՒԵԼԻ ՏԱՐՎԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ:

Այս խրոզութիւնը ամենալաւ ապացոյց է Զինգերի կարեմեքենաների համար:

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ. Զինգերի իսկական կարեմեքենաները մեծ վարկ ունեն, որովհետև իրանց գեղեցիկ յատկութիւններով ամենքին գմայլեցնում են և այդ պատճառով ուրիշ գործարանները նրանց կեղծում են և ծախում են Զինգերի իսկական կարեմեքենաների տեղ: Զգուշացնում եմ ձեզ, որ Զինգերի իսկական իւրաքանչիւր կարեմեքենան The Singer Manufacturing C-° ֆիրմայից ունի գործարանի դրօշմներ մեքենայի կօթի և մամուլի վրա. The Singer Manufacturing C-°,

Գ. Ն Է Ց Դ Լ Ի Ն Գ Ե Ր, Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս, Գ Օ Լ Օ Վ Ի Ն Ս Կ Ի Փ Ո Ղ Ո Ց, Տ Ո Ւ Ն Մ Ի Ր Ի Մ Ա Ն Օ Վ Ի

ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ Պօլիցէյսկայա փողոց, տուն Թերզի-Օղլի:
ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ մէջ Միխայլօվսկայա փողոց, տուն Շնէյդերի:
ԲԱԳՈՒԻ մէջ Միխայլօվսկայա փողոց, տուն Միրզա-Ալաօվի:
Իւրաքանչիւրին միջոց տալու համար ձեռք բերել Զինգերի ամենաօգտակար և իսկական կարեմեքենան կարելի է գնել փոքր մուծքերով, այսինքն շաբաթական 1 ր. 50 կ. վճարելով առանց իսկական գինը բարձրացնելու: Հնացած մեքենաները խանութը փոխում է:

14—50 (1)